

30 nov 11
J.nr. 62

Kulturministeriet
Kulturbevaring
Helene Nordborg Kjær
hnk@kum.dk

Bemærkninger til Europa-Kommissionens henstilling af 27.10.2011 om digitalisering og onlineadgang til kulturelt materiale og digital opbevaring.

På vegne af Organisationen Danske Museer (ODM) følgende kommentarer til ovenstående:

Som udgangspunkt er Kommissionens initiativ med hensyn til at øge digitaliseringen, og den digitale sikring af kulturelt materiale, godt og nødvendigt. Gør man ikke noget, må det frygtes, at store dele af vor analoge og digitale kulturarv i løbet af få år vil være forsvundet. Bag henstillingen synes der især at ligge to formål: en større kommerciel udnyttelse af den digitaliserede kulturarv og en større tilgængelighed for den enkelte borger. Disse hensigter er imidlertid ikke nødvendigvis i overensstemmelse med hinanden, og ODM vil derfor i det følgende primært beskæftige sig med de udfordringer, som **tilgængeliggørelse** indeholder, og som Kommissionen kun sporadisk omtaler.

Det fremgår, at øget tilgængeliggørelse især indeholder to elementer: at der bliver digitaliseret mest muligt, og at den enkelte borger får bedre adgang til dette materiale via internettet. Det er imidlertid en forenklet måde at betragte tilgængeliggørelse på. Hvis kulturarvs materialet alene bliver inddateret i nogle store online-databaser, ja så drukner borgerne i informationsmængden. Forudsætningen for at den almindelige bruger skal kunne navigere i den digitale kulturarv, er, at der sker en formidling af materialet, og at der tilføres relevant metadata til det digitaliserede. Her bør kulturformidlende institutioner som arkiver, biblioteker og museer spille en betydelig rolle. I modsat fald vil forslaget gode intentioner ikke kunne realiseres.

Hvis de nævnte institutioner reelt skal kunne medvirke til en bred tilgængeliggørelse af den digitaliserede kulturarv, bliver det imidlertid nødvendigt at se på de begrænsninger, som de gældende regler vedr. ophavsret lægger på formidling og på brug af kulturelt materiale. Kommissionens henstilling vil tydeligvis ikke rykke ved de store økonomiske interesser, der er forbundet med ophavsretten, og som i sit udgangspunkt er skabt i en tid udelukkende med analoge medier. Man lukker derfor øjnene for, hvad digitalisering egentlig indebærer for håndhævelsen af gældende ophavsret. Det kan medføre, at virkeligheden overhaler lovgivningen. Talrige undersøgelser viser fx, at flertallet af verdens befolkning ikke betragter piratkopiering som en forbrydelse. Der sker følgelig talrige lovbrud hver dag. »På en måde er ophavsret en konservativ lovkonstruktion, der rummer elementer, som ikke passer med sociale normer om at dele indhold og kulturelle udtryk i en digital tid,« (rettssociolog ved

Association of Danish Museums
Vartov, Farvergade 27D
1463 København K, Denmark
T + 45 4914 3966
F + 45 4914 3967
info@dkmuseer.dk
www.dkmuseer.dk

Nils M. Jensen
Direktør/Director
M +45 25489328
nmj@dkmuseer.dk

Lunds Universitet, Stefan Larsson, i sin ph.d.-afhandling 'Metaphors and Norms – Understanding Copyright Law in a Digital Society'). Her citeret efter Videnskab.dk 18. nov. 2011).

I den forbindelse er det i øvrigt uklart, hvad der menes i punkt 6: Når borgerne ”bruger” materialet, ser/læser/hører de det så blot? Eller bruger de det til at remixe og skabe nyt indhold? Sidstnævnte vil i givet fald være i strid med reglerne vedr. ophavsret.

De kulturformidlende institutioner skal naturligvis overholde gældende lovgivning, men det medfører, at de, på grund af ofte store afgifter til rettighedshaverne, paradoksalt nok, kun i begrænset - eller slet ikke - er i stand til at bruge den elektroniske og digitale kulturarv til formidlingen af den nærmeste del af kulturarven!

Kommissionen nævner i forslagets punkt 7, at indtjeningen til den kreative branche kan øges gennem betaling for brugen af digitaliserede materiale. Det gælder naturligvis også for museer, men for at kunne bruge dette materiale til at fremstille fx undervisningsmaterialer, dokumentation og – ikke nævnt i forslaget – til at formidle, skal rettighedshavere tilgodeses økonomisk. Ofte har museer og andre kulturarvs institutioner ikke midler her til, så resultatet bliver reelt mindre formidling og kreativitet - og slet ingen indtjening. ODM medlemmer har foreslået, at der evt. kunne udvikles forretningsmodeller, hvor f.eks. brugere i museernes udstillinger hørte og så små klip fra fx radio- og tv-udsendelser (der indgik i en udstillingsmæssig sammenhæng) og hvis de herefter blev inspireret til at se hele udsendelsen, da kunne købe sig adgang igennem museernes tilbud eller online?

Både rettighedshavere og museer har en interesse i øget opmærksomhed og brug af kulturarven. I stedet for at slås om relativt små økonomiske midler, burde man i stedet samarbejde om at skabe godt indhold og derefter se, hvordan der kan tjenes penge på det. Så længe der kun i begrænset omfang skabes indhold tjenes der i hvert fald ingen penge.

I øvrigt bør det overvejes, hvad der er materiale med ”offentligt” indhold, jfr. punkt 13. Hvorfor er f.eks. danske radio- og tv-udsendelser, der er fremstillet i statens regi - og finansieret med offentlige midler, beskyttet af ophavsretten?

ODM vil gerne konkludere, at det er glimrende med øget digitalisering og digital sikring af kulturelt materiale. Derimod har Kommissionen tilsyneladende end ikke overvejet nødvendigheden af, at det store digitale materiale skal/bør formidles, og at dette ikke i sit fulde omfang vil kunne lade sig gøre, hvis ikke reglerne vedr. ophavsret bliver revurderet. En sådan revurdering bør ske på baggrund af de udfordringer som netop digitaliseringen giver, og i den forbindelse bør de begrænsninger, som pålægges de formidlende institutioner i deres arbejde med at tilgængeliggøre den digitaliserede kulturarv, fjernes. Sker dette ikke, kan man frygte, at de gode intentioner med at give borgerne adgang til digitalt kulturmateriale kun forbliver som velmenende hensigter.

På vegne af Organisationen Danske Museer

Venlig hilsen

Nils M. Jensen